

Міністерство освіти і науки України
Управління освіти і науки Чернігівської облдержадміністрації
Чернігівське територіальне відділення МАН України

Відділення: наук про Землю
Секція: географія та ландшафтознавство

ЗМІНИ В СТРУКТУРІ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ МІСТА ПРИЛУКИ

Роботу виконала:

Шматко Вікторія Олександрівна
учениця 9 класу

Прилуцької спеціалізованої школи
I-III ступенів №6 з поглибленим
вивченням інформаційних технологій
Прилуцької міської ради
Чернігівської області

Науковий керівник:

Пономаренко Валерій Борисович,
учитель географії

Прилуцької спеціалізованої школи
I-III ступенів №6 з поглибленим
вивченням інформаційних технологій
Прилуцької міської ради
Чернігівської області

Зміна структури харчової промисловості на прикладі підприємств харчової промисловості міста Прилуки,

Шматко Вікторія Олександрівна,

Чернігівське територіальне відділення МАН України,

ОКПНЗ «Чернігівська МАН учнівської молоді»,

Прилуцька спеціалізована школа I-III ступенів №6 з поглибленим вивченням інформаційних технологій Прилуцької міської ради Чернігівської обл., 9 клас, м. Прилуки Чернігівської області,

Пономаренко Валерій Борисович,

учитель географії,

Прилуцька спеціалізована школа I-III ступенів №6 з поглибленим вивченням інформаційних технологій Прилуцької міської ради Чернігівської області

1. Україна – велика індустріально – аграрна держава. Її харчова промисловість – одна з основних галузей матеріального виробництва, що відіграє важливу роль у житті людини, суспільства.
2. Підприємства харчової промисловості міста Прилуки завжди відігравали значну роль у господарському комплексі регіону. Їх розвиток змінювався в досліджуваний період, але вони були й залишаються важливою ланкою промисловості Прилук.
3. У ході дослідження проаналізовано історію розвитку харчової промисловості України, опрацьовані статистичні дані стосовно динаміки кількості виготовлення основних товарів підприємств харчової промисловості, проаналізована зміна структури виробництва даних товарів.
4. Об'єктом дослідження є дослідження є виробничо-економічна діяльність підприємств харчової промисловості міста Прилуки на основі аналізу їх діяльності за певний проміжок часу.
5. Підтвердилася гіпотеза дослідження: показані зміни структури виробництва товарів харчової промисловості міста Прилуки, вказані проблеми та шляхи їх вирішення.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ.....	6
1.1. Історія розвитку харчової промисловості України.....	6
1.2. Галузева структура харчової промисловості України.....	9
1.3. Значення та розвиток харчової промисловості в Україні.....	12
РОЗДІЛ 2. ЗМІНА СТРУКТУРИ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ МІСТА ПРИЛУКИ.....	16
2.1. Характеристика продукції підприємств харчової промисловості міста Прилуки в період з 1981 року по 1991 рік.....	16
2.2. Характеристика продукції підприємств харчової промисловості міста Прилуки в період з 1991 року до 2012 року.....	19
2.3. Порівняння галузевої структури харчової промисловості та кількості виготовленої продукції 1981, 1991, 2004 та 2010 року.....	21
ВИСНОВКИ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27
ДОДАТКИ	28

ВСТУП

Актуальність дослідження. Харчова промисловість виконує дуже важливу роль в економічному комплексі країни. Саме головне її призначення - забезпечення населення країни продуктами харчування відповідного асортименту і якості, екологічної чистоти, дає можливість зберігати продукти харчування в результаті спеціальної обробки та упаковки. Вона створює умови нормального фізичного та розумового розвитку людини, забезпечення її потреб в смачному та різноманітному харчуванні.

Промислове виробництво продуктів харчування в значній мірі економить витрати суспільної праці, направленої на виготовлення харчових страв. В порівнянні з невеликим мілко-серійним виробництвом, або з домашнім приготуванням, масове виробництво оснащено сучасними засобами механізації і автоматизації в десятки разів зменшує, в порівнянні з ручним, трудомісткість виготовлення харчових продуктів, підвищує їх якість (при умов дотримання рецептур і якості сировини), дає можливість транспортувати продукцію харчових підприємств по території України і за кордон.

На харчових підприємствах створюються умови, в результаті комплексної переробки сировини і використання відходів та побічних продуктів, більш ефективних витрат сировини, палива, енергії, трудових ресурсів.

В сучасних умовах розвитку суспільства потреби населення в продуктах харчування зростають дуже швидко. Водночас надзвичайно швидко змінюється асортимент бажаної споживачам і відповідно виготовленої підприємством продукції харчової галузі. Саме швидкість реакції виробника задля повної забезпеченості бажань населення в продуктах харчування є головною проблемою успіху підприємств харчової промисловості. Тому **актуальність** обраної теми є очевидною.

Сучасний стан розвитку суспільства характеризується кризовими явищами в економіці й вимагає докорінних змін і реформування, ефективного використання трудового потенціалу в харчовій промисловості. Підприємства харчової промисловості покликані забезпечувати стабільне забезпечення населення

продуктами харчування. Головною **метою** даної роботи є пояснення змін структури харчової промисловості на прикладі підприємств міста Прилуки за період з 1981 року по 2010 рік, аналіз причин та наслідки змін.

Об'єктом дослідження є виробничо-економічна діяльність підприємств харчової промисловості міста Прилуки на основі аналізу їх діяльності за певний проміжок часу.

Предметом дослідження є ефективність сучасної структури виробництва харчової промисловості регіону, країни.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, щоб показати відмінність структури харчової промисловості міста Прилуки в різні часові проміжки, доцільність функціонування сучасної структури харчової промисловості; окреслити їх проблеми та шляхи вирішення.

У ході дослідження будуть розв'язуватися наступні **завдання**:

1. Проаналізувати теоретичні аспекти розвитку харчової промисловості України.
2. Показати зміни в галузевій структурі харчової промисловості.
3. Охарактеризувати сучасний стан харчової промисловості міста Прилуки, окреслити проблеми та шляхи їх вирішення.

Новизна роботи полягає в тому, що для дослідження взяті конкретні підприємства міста Прилуки і проведено аналіз зміни галузевої структури.

Дослідження має **практичне** значення, оскільки носить профорієнтаційний характер, сприяє залученню молоді до вирішення проблем харчової промисловості, удосконалення структури виробництва підприємств харчової промисловості з метою виготовлення більш повної структури товарів .

Для розкриття даної теми використано історичні, статистичні, картографічні методи та методи спостереження й порівняльного дослідження.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

1.1. Історія розвитку харчової промисловості в Україні

В Україні фабричне заводське виробництво харчових продуктів виникло у 2 половині 19 ст. і займало значне місце в структурі промисловості. Переважали дрібні напівкустарні підприємства.

Першу цукроварню на Україні збудували у 1824 р. в селі Трошині (тепер Канівський район, Черкаської області)[3]. Технічне оснащення цукрової промисловості було вищим, ніж інших галузей харчової промисловості. До рівня фабричного виробництва наблизилась спиртова промисловість. Виробництво вина було розвинуте головним чином на півдні України і базувалося на примітивній техніці і технологіях. Паромеханізовані заводи діяли в олійно-жировій промисловості. У 1913 р. в Україні було 92 заводи та понад 2 тисячі дрібних олійниць[3]. Інші галузі були менш розвинуті. Консервну продукцію виробляли 34 напівкустарні підприємства[3], зосереджені в основному в Херсонській, Таврійській та Київській губерніях. Потреба у хлібі та хлібобулочних виробах задовольнялася в основному за допомогою домашнього виготовлення. У великих містах хлібопечення було представлене дрібними пекарнями. В кондитерській промисловості переважало кустарне виробництво. Невеликі підприємства фабричного типу діяли в Києві, Одесі, Харкові. Пивоваріння характеризувалося сезонністю виробництва і було зосереджено в великих містах. У 1913 р. діяло 218 пивзаводів[3].

Сіль добували дрібні солепромисловці, які орендували ділянки на морському узбережжі в Криму. Шахтне видобування солі в Донбасі (Артемівськ, Слов'янськ) та на Закарпатті (Солотвино) тільки почало розвиватися. У тютюновій промисловості навіть на великих фабриках механізація робіт була дуже низькою. На рівні ремесла і, рідше, мануфактури перебували й інші виробництва. М'ясна і молочна промисловість тільки починала розвиватися. Худобу переробляли на дрібних

кустарних бійнях. Молочна промисловість була представлена 96 дрібними підприємствами (1913), які в основному виробляли тваринне масло. Продукція з незбираного молока вироблялася на невеликому заводі в Одесі.

Близько 80 % риби на Україні виловлювали в прибережних зонах Азовського та Чорного морів пасивними засобами лову. Частина рибальства зосереджувалася на внутрішніх водоймах та великих ріках.

В 1913 р. в Україні діяло 1365 великих підприємств, на яких виробляли 43,5 % валової продукції галузі[3].

За роки радянської влади харчова промисловість перетворилася на потужну галузь індустрії. Поряд з інтенсивним розвитком традиційних галузей було створено ряд нових: м'ясопереробну, молочноконсервну, маргаринову, харчоконцентратну. Значно зміцніла сировинна база, поліпшилося географічне розташування підприємств, створено сотні виробничих і агропромислових об'єднань. Серед найбільших об'єктів харчової промисловості, введених в дію у цей час, — Ворошилоградський, Київський, Одеський, Полтавський, Вінницький м'ясокомбінати, молочні заводи в Харкові, Києві, Дніпропетровську, хлібозаводи в Донецьку, Харкові, Одесі, Києві. Водночас проводилася велика робота з підготовки кваліфікованих кадрів харчовиків. Як результат, у 1940 р. обсяг виробництва продукції харчової промисловості України збільшився порівняно з 1913 р. в 2,6 рази[4].

Створення нових галузей та їх прискорений розвиток поліпшили галузеву структуру харчової промисловості. Питома вага цукрової і спиртової промисловості знизилася за абсолютного зростання виробництва продукції цих галузей. Зросла частка хлібопекарської, м'ясної, молокопереробної промисловості.

Під час II Світової Війни харчова промисловість України зазнала значних втрат: було зруйновано понад 80 % її виробничих потужностей, різко скоротилися сировинні ресурси. У 1944 р. виробництво найважливіших продуктів харчування зменшилося у порівнянні з 1940 р. у 7 - 13 разів[4].

У післявоєнні роки харчова промисловість була відбудована. У 1952 р. загальний обсяг виробництва продукції перевищив довоєнний рівень. У наступні

роки здійснювалося нове будівництво, впроваджувалося автоматизоване устаткування, високопродуктивні машини, апарати, конвеєри. Було збудовано близько 160 нових об'єктів, реконструйовано і технічно переоснащено понад 500 підприємств. Зокрема, введено в дію великі цукрові заводи у Київській, Львівській, Полтавській, Тернопільській і Хмельницькій областях, соляні шахти в Донецькій та Закарпатській областях, найбільший на той час в Європі оліє екстракційний завод у м. Пологах (Запорізька область), ряд консервних підприємств, 15 пивобезалкогольних заводів, винозавод "Ольвія" (Миколаївська область), понад 40 хлібозаводів, 59 підприємств з переробки молока, потужні м'ясокомбінати в Житомирі, Ковелі, Кам'янці-Подільському, Лубнах, Червонограді.

У 1982 р. в харчовій промисловості України налічувалося 16 тисяч підприємств понад 25 міністерств і відомств. Питома вага харчової промисловості у загальному обсязі промислового виробництва становила 19,1 %. Розвиток харчової промисловості на період до 1990 р. здійснювався відповідно до вимог Продовольчої програми СРСР[3].

У 2000-их р.р. спостерігається позитивна динаміка розвитку харчової промисловості. Однак в окремих областях (АРК Крим, Волинська, Кіровоградська, Львівська, Рівненська, Сумська, Хмельницька, Чернівецька, Чернігівська області) в різні роки відбувався спад виробництва. Основними чинниками були проблеми з розвитком сировинної бази, несприятлива ринкова кон'юнктура, в тому числі на світовому агропродовольчому ринку.

До регіонів з порівняно стабільною динамікою розвитку харчової промисловості відносяться Київська область та місто Київ, Запорізька, Дніпропетровська, Вінницька, Закарпатська, Полтавська, Миколаївська, Харківська, Херсонська, Черкаська області. В цю групу входять індустріальні регіони з високою густотою населення, яке забезпечує стабільний попит на продукцію галузі, а також регіони, що мають потужну сировинну базу для розвитку харчової промисловості. Найвідчутніші коливання показників приросту обсягів виробництва спостерігалися в Тернопільській, Рівненській та Одеській областях, в структурі харчової промисловості яких висока питома вага переробних галузей. Крім того, це

прикордонні регіони, що відчувають на собі більший тиск з боку імпортованої і контрабандної продукції

За даними Держкомстату України у 2010 р. кількість промислових підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів становила 22 тисячі, на яких працювало приблизно три мільйони осіб. Питома вага реалізованої промислової продукції харчової промисловості в загальному обсязі промислового виробництва у 2010 р. становила 15,5 %. Асортимент продукції налічував понад 4 тисячі найменувань[5].

1.2. Галузева структура харчової промисловості України

Харчова промисловість являє собою комплекс підгалузей, які виробляють як продукти харчування, так і інші товари побутового призначення (мило, гліцерин, спирт, оцет, парфумерія, лікарські препарати), а також добувають із землі сіль, воду (мінеральні води), з води - рибу.

Підгалузями харчової промисловості є: цукрова, хлібопекарська, кондитерська, макаронна, оліє жирова, спиртова, крохмале-патокова, лікєро-горілочна, пивоварна, дріжджова, плодоовочева, соляна, чайна, тютюнова, виробництво безалкогольних напоїв, оцту та інше, а також підприємства виробничої інфраструктури (тари, металевих кришок, поліетиленових виробів, обладнання).

М'ясна і молочна розподіляються на підгалузі: м'ясна, молочна, маслосироробна.

В залежності від форм зв'язку з предметом праці харчова промисловість розподіляється на групу добувних та переробних підгалузей.

Добувні - це соляна, рибна, добування та розлив мінеральної води.

Переробні - працюють з предметами праці, на виробництво яких вже була витрачена праця людей по переробці сировини і матеріалів.

Переважає частка підгалузей харчової промисловості відноситься до переробних, так як предметом праці їх є сільськогосподарська сировина або

промислова сировина тваринного та рослинного походження (м'ясна, молочна, цукрова, консервна, пиво безалкогольна, хлібопекарна та інші).

Підгалузі харчової промисловості розподілені за ознакою однорідного призначення продукції на групи: харчосмакова, м'ясна і молочна, рибна, борошномельна, круп'яна і комбікормова[5].

Кожна група в свою чергу розподіляється на ряд однорідних підгалузей, які виділені по виду виробленої продукції. Наприклад, харчосмакова розподіляється на 23 підгалузі: цукрова, хлібопекарна, кондитерська, соляна, чайна, спиртова, макаронна, безалкогольних напоїв, лікєро-горілчана, плодоовочева та інші[5].

М'ясна і молочна розподілені на:

- м'ясну і клеєжелатинову підгалузь;
- маслосироробну і молочну підгалузь.

До складу м'ясної підгалузі входять підприємства по виробництву м'яса, ковбас, копченостей, м'ясних напівфабрикатів, м'ясних консервів, підприємства по переробці курей, гусей, качок, індиків, домашньої птиці, підприємства, які виробляють желатин, клей тваринного походження.

До складу молочної промисловості входять підприємства які виробляють тваринне масло, продукцію з незбираного молока, молочні консерви, сухе молоко, сири, бринзу, морозиво та інше.

Кожна підгалузь в залежності від виробленої продукції, особливостей переробки сировини та застосованої техніки і технології теж розподіляються на окремі спеціалізовані виробництва.

Наприклад у м'ясній промисловості виділяють:

- виробництво м'яса і субпродуктів;
- виробництво харчових, тваринних жирів;
- виробництво технічних жирів;
- обробіток кишок;
- обробіток шкур;
- виробництво медичних препаратів; переробка крові;
- виробництво клею і желатину;

- виробництво ковбасних виробів;
- виробництво м'ясних напівфабрикатів;
- виробництво м'ясних консервів; виробництво меланжу та сухого яєчного порошку.

В молочній промисловості виділяють:

- виробництво цільномолочних продуктів;
- виробництво молочних консервів;
- виробництво тваринного масла;
- виробництво молочного білка, козеїна, морозива та інші

Хлібопекарська розподіляється на виробництво:

- хліба;
- хлібобулочних виробів;
- кондитерських виробів;
- сухарів;
- бубликів.

Кондитерська підгалузь розподіляється на виробництво:

- карамелі;
- цукерок;
- печива;
- тортів та тістечок;
- мармеладу.

Пивобезалкогольна підгалузь розподіляється на виробництво:

- пива; безалкогольних напоїв;
- мінеральної води;
- квасу.

Спиртова підгалузь розподіляється:

- виробництво спирту;
- дріжджів кормових;
- дріжджів хлібопекарських.

Тобто, кожна підгалузь ділиться на окремі виробництва. Ознаки, які лежать в основі визначення підгалузі наступні:

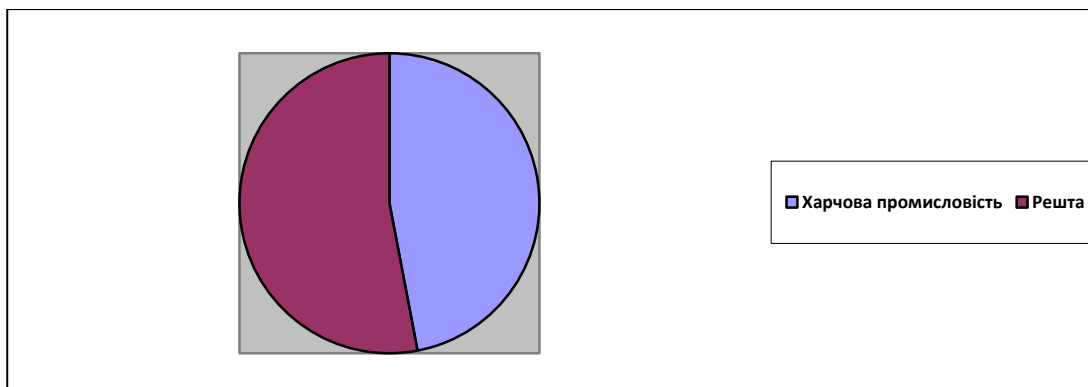
- єдність економічного призначення продукту;
- однорідність переробної сировини та матеріалів;
- спільність технічної бази та технологічних процесів;
- особливий професіональний склад кадрів.

Харчова промисловість має розвинені виробничі економічні зв'язки практично з усіма галузями народного господарства: сільським господарством, машинобудуванням, капітальним будівництвом, транспортом і виробництвом пакувальних матеріалів. Практика показує, що нормальне функціонування цих зв'язків є основною умовою безперебійної і ефективної роботи харчових підприємств.

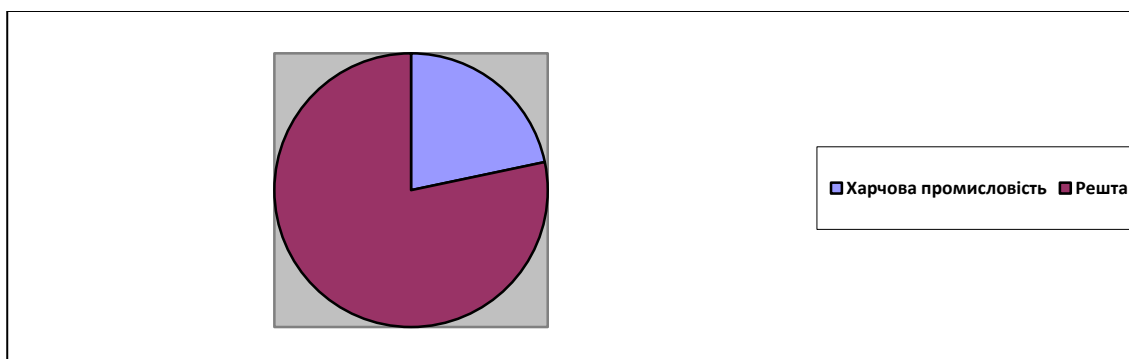
1.3.Значення та розвиток харчової промисловості в Україні

Аналіз діяльності підприємств харчової промисловості взято за повний 2014 рік. В наступному році, який іде після року дослідження галузі, особливих змін не відбулося. Аналіз буде взятий за окремими важливими позиціями, що зможуть показати рівень розвитку та динаміку харчової промисловості України. Далі буде показано частку харчової промисловості і різноманітних аспектах господарської діяльності України (рис. 1.1, 1.2, 1.3, 1.4)[7].

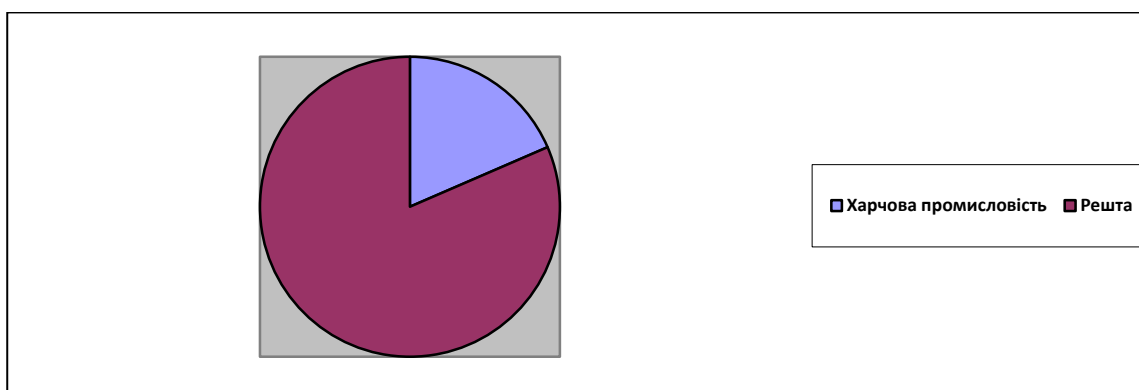
Рис. 1.1. Частка харчової промисловості в обсязі експорту продукції агропромислового комплексу – 47%

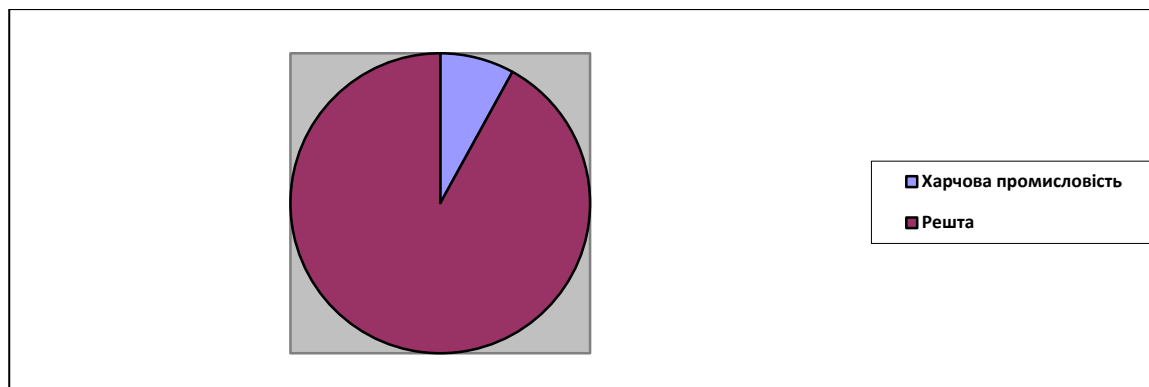
Рис 1.2. Частка харчової промисловості в обсязі реалізації промислової продукції – 21,3%

Рис. 1.3. Частка харчової промисловості в обсязі прямих іноземних інвестицій у промисловість країни – 18,5%

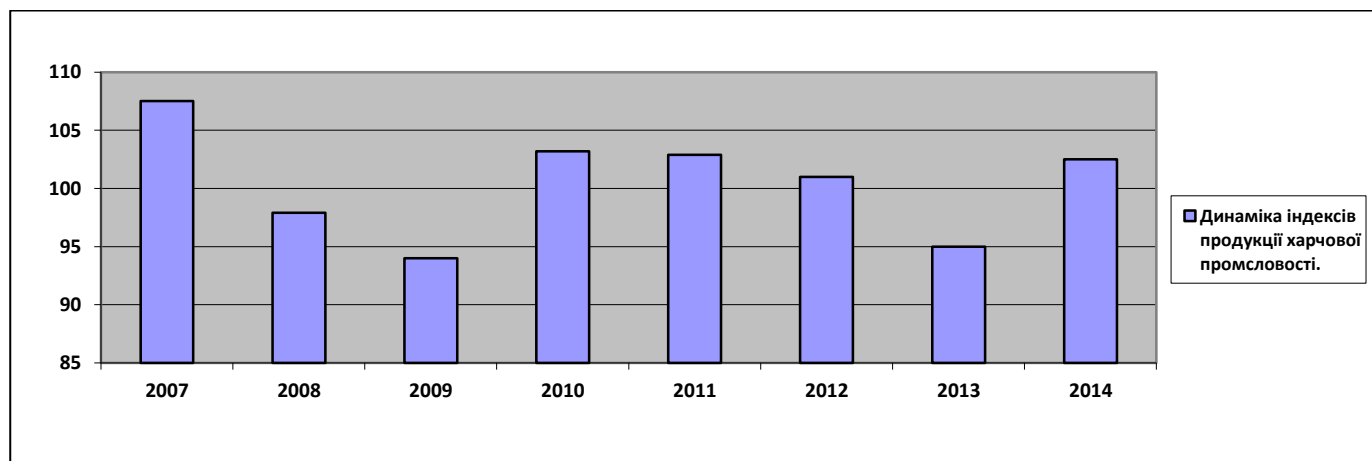

Рис. 1.4. Частка харчової промисловості у валовому національному продукті – 8%

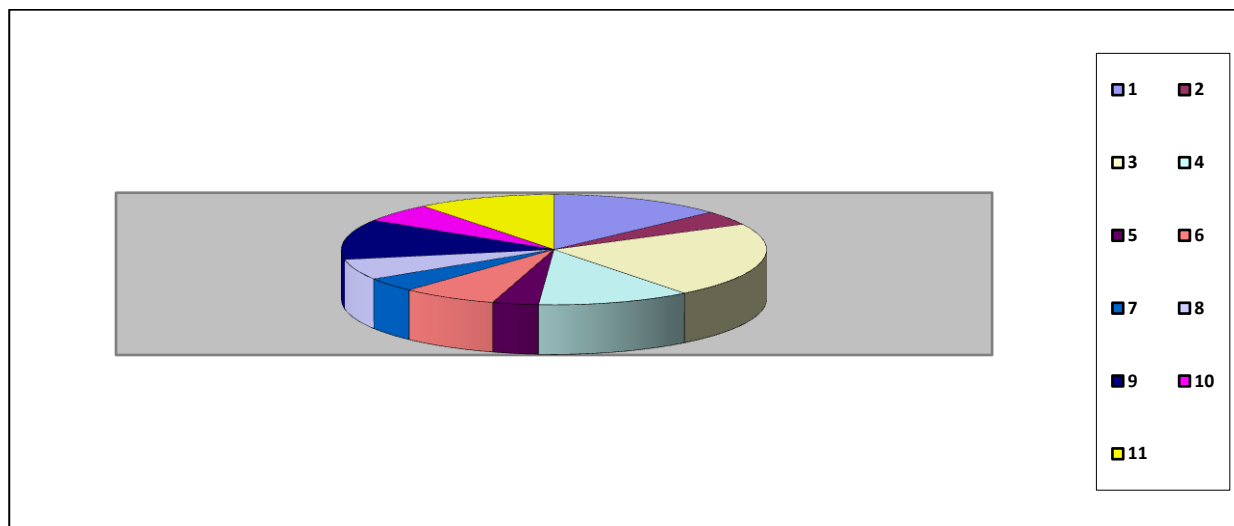

З 2000 до 2007 року обсяги виробництва галузі зросли в 2,3 рази. У 2008 і 2009 роках було відмічене незначний спад промислового виробництва. Індекси додаються (Додаток А). Проте починаючи з 2010 року галузь стабільно нарощує виробництво – в 2011 році зросло на 2,9%, в 2012 році на 1%. В 2013 році спостерігався спад на 5,1% у зв'язку із зменшенням обсягів виробництва підакцизної групи товарів: цукру та олії. В 2014 році галузь знову нарощує обсяги промислової продукції – індекс промислової продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів склав 102,5%[9] (рис. 1.5.).

Рис. 1.5. Індекси продукції харчової промисловості.

Починаючи з 2012 року харчова промисловість вийшла на перше місце за обсягами реалізованої промислової продукції серед всіх галузей промисловості України. Так в 2014 році було реалізовано продукції на суму 254,5 млрд. грн., що складає 21,3% від загального обсягу (рис. 1.6.). Детально структура вартості реалізованої продукції додається[9] (Додаток Б).

Рис. 1.6. Структура реалізованої продукції харчової промисловості у 2014 році.

РОЗДІЛ 2

ЗМІНА СТРУКТУРИ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ МІСТА ПРИЛУКИ

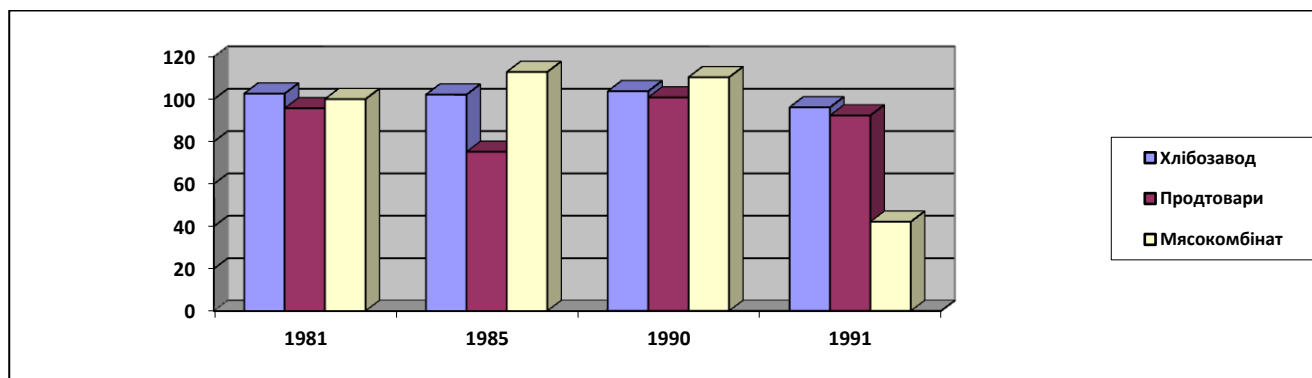
2.1. Характеристика продукції підприємств харчової промисловості міста Прилуки в період з 1981 року по 1991 рік

Дана робота складена, ніби, з двох частин. Першою є період з 1981 року по 1991 рік. Це період характеризує розвиток харчової промисловості країни СРСР, якої на даний момент вже не існує.

Обов'язково потрібно зазначити, що за часів Радянського Союзу, класифікація видів економічної діяльності, а значить перелік товарів, які виготовлялися, досить суттєво відрізняється від сучасної класифікації. Про зміни буде говоритися в частині де буде проводитися порівняння. Отже, при аналізі виготовленої продукції в період з 1981 по 1991 рік використовувалася класифікація виготовлених товарів того періоду[11].

В Прилуках на 1981 рік працювало 3 великих підприємства харчової промисловості. Це – хлібозавод, завод «Продтоварів», м'ясокомбінат (Додаток В). Якщо брати загальну вартість продукції виготовлених даними підприємствами, то результати можна порівняти в наступних графіках (рис. 2.1.).

Рис. 2.1. Вартість виготовленої продукції в порівняльних цінах виражена в індексах (ланцюговим методом, початковий 1980 рік)

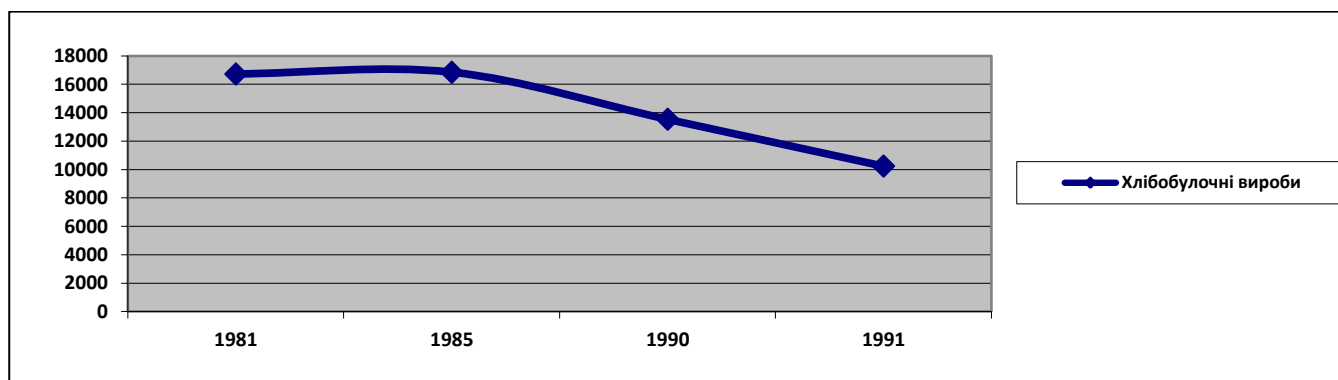
Як ми бачимо вартість товарів в порівняльних цінах майже для всіх підприємств зростала до 1991 року. Для 1991 року характерним є незначний спад

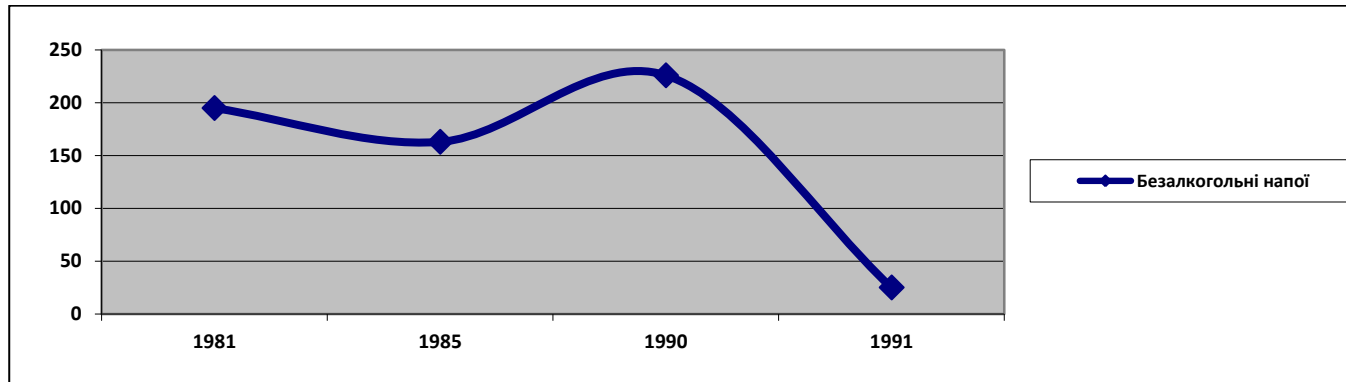
вартості продукції хлібозаводу та заводу «Продтоварів», а от зменшення вартості виготовленої продукції м'ясокомбінату досить велике (42,1% від 1990 року)[12].

Більш повною характеристикою слугуватимуть показники в розрізі переліку асортиментів продукції харчової промисловості, які виготовлялися в місті Прилуки в період з 1981 по 1991 рік. Це можна побачити в таблиці «Виготовлення продукції в натуральному виразі» (Додаток Г), динаміку показано на графіках[12].

Рис. 2.2. Динаміка виробництва хлібобулочних виробів

Рис. 2.3. Динаміка виробництва безалкогольних напоїв

Рис. 2.4. Динаміка виробництва кондитерських виробів

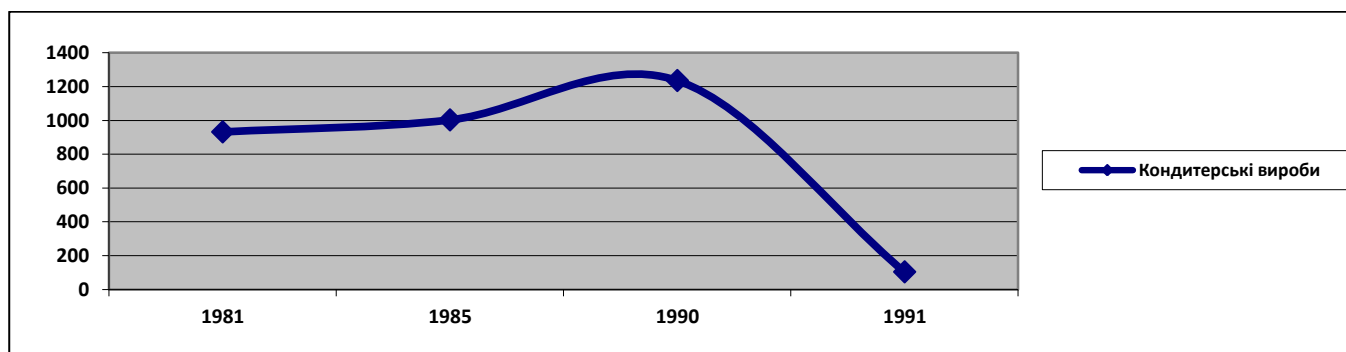

Рис. 2.5. Динаміка виробництва столового хрину.

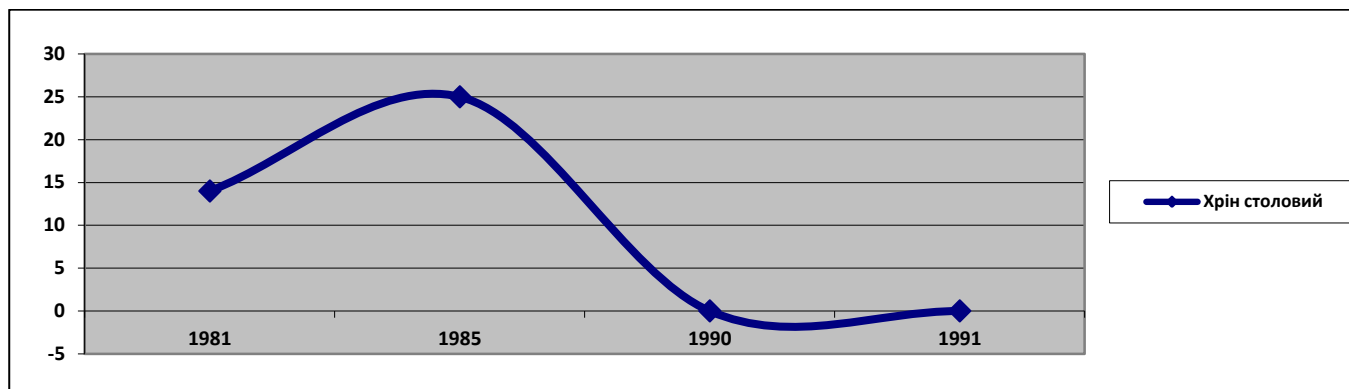

Рис. 2.6. Динаміка виробництва плодово-ягідного вина.

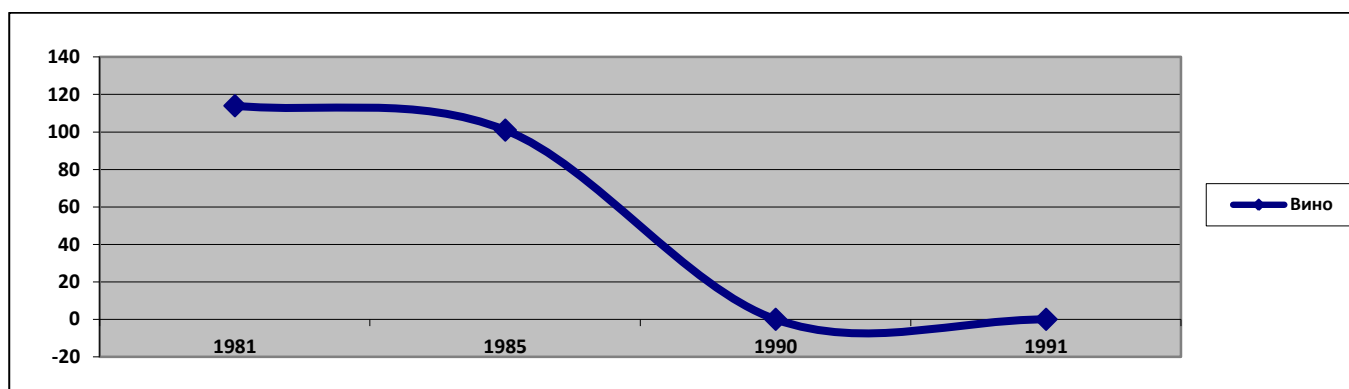

Рис. 2.7. Динаміка виробництва білкової оболонки

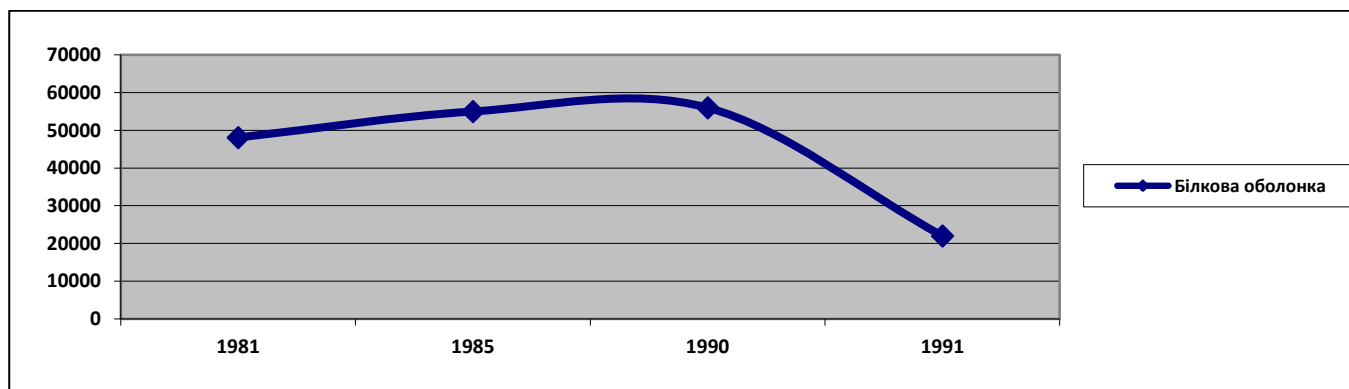
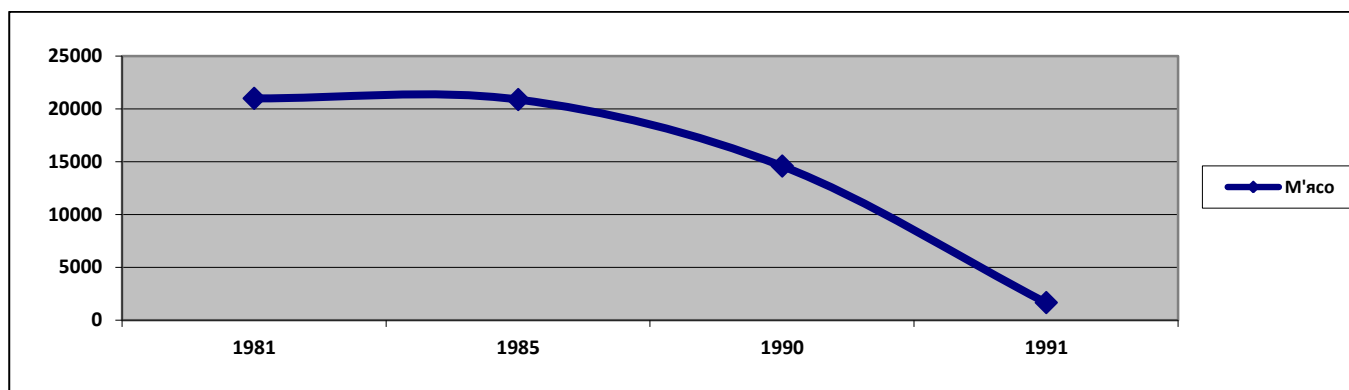

Рис. 2.7. Динаміка виробництва м'яса та субпродуктів

Як ми бачимо в період з 1981 року по 1991 рік спостерігається кількісне зменшення виробництва товарів підприємств харчової промисловості (рис.2.2., 2.3., 2.4., 2.7.). Деякі продукти (хрін столовий (рис 2.5.) та плодово–ягідне вино (рис 2.6.)) взагалі перестали виробляти на підприємствах міста Прилуки. Найменший спад у виробництві спостерігається при виробництві білкової ковбасної оболонки (рис. 2.7.) та хлібобулочних виробів (рис.2.1.).

2.2. Характеристика продукції підприємств харчової промисловості міста Прилуки в період з 1991 року по 2012 рік

Загальна економічна криза, значний спад виробництва сільськогосподарської продукції, заборгованість по заробітній платі та пенсіях, бартеризація економічних відносин, нестача фінансових і матеріальних ресурсів, їх подорожчання негативно впливають на результати роботи підприємств харчової промисловості за часів незалежної України. Винятком не стало і місто Прилуки, де також відбулися значні зміни в структурі виробництва та в кількості виготовленого товару підприємствами харчової промисловості.

Сильно ускладнює порівняння з періодом 1981-1991 років і те, що змінилася державна класифікація видів економічної діяльності (КВЕД). Так наприклад до 2010 року однією з класифікаційних одиниць було м'ясо та субпродукти. А от після 2010 року дана категорія була розділена більш ніж на 10 класифікаційних позицій: м'ясо в тушках, м'ясо, м'ясо і субпродукти, ковбасні вироби, желатин та інше. Отже, порівняти виробництво харчових продуктів досконало неможливо[1].

Спробуємо охарактеризувати виробництво продуктів харчування в натуральному вигляді. При порівнянні максимально наблизимося до класифікації продуктів харчування, яке ми проводили в попередньому розділі. Таблиця «Виготовлення продукції в натуральному виразі» додається (Додаток Д).

В даній таблиці, як зазначалося, представлені лише ті товари, які вироблялися в місті Прилуки до 1991 року. Саме ці продукти потрібні нам для порівняння[12].

Рис. 2.8. Динаміка виробництва хлібобулочних виробів.

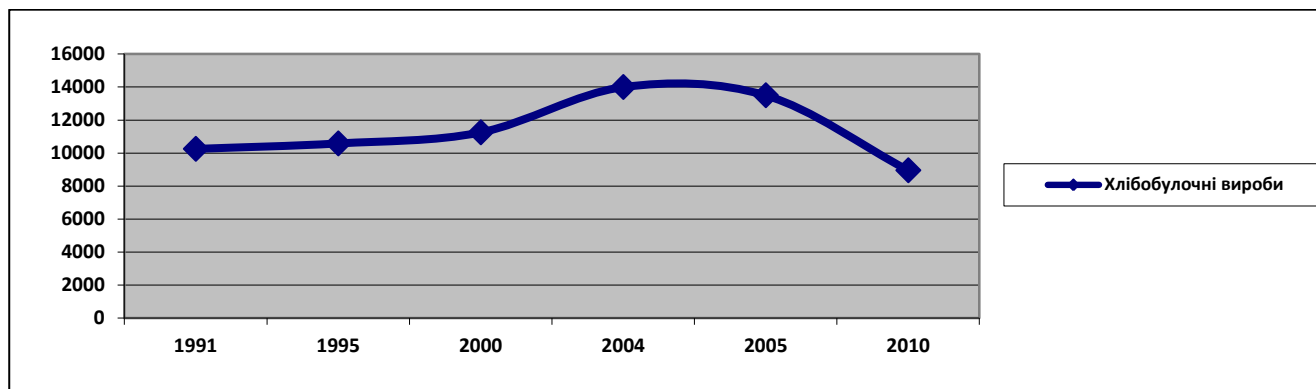

Рис. 2.9. Динаміка виробництва безалкогольних напоїв

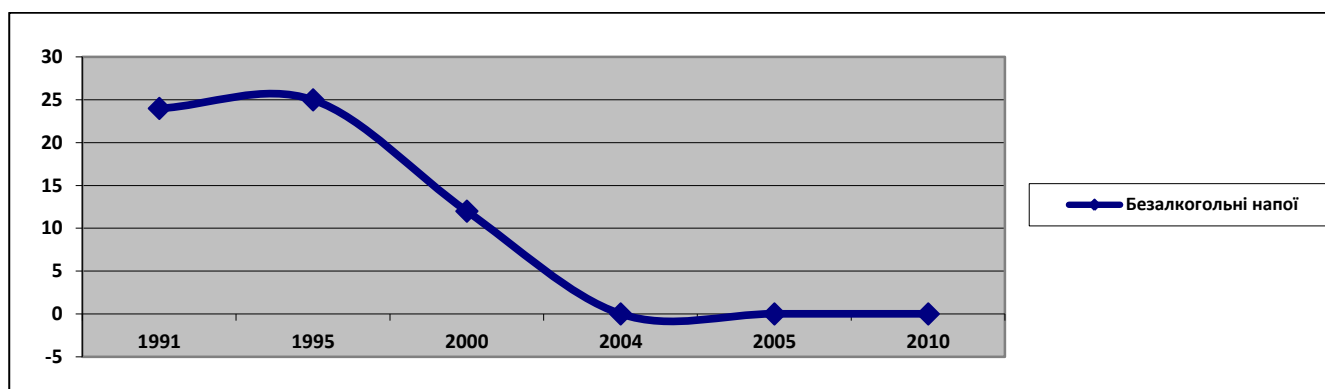

Рис. 2.10. Динаміка виробництва кондитерських виробів

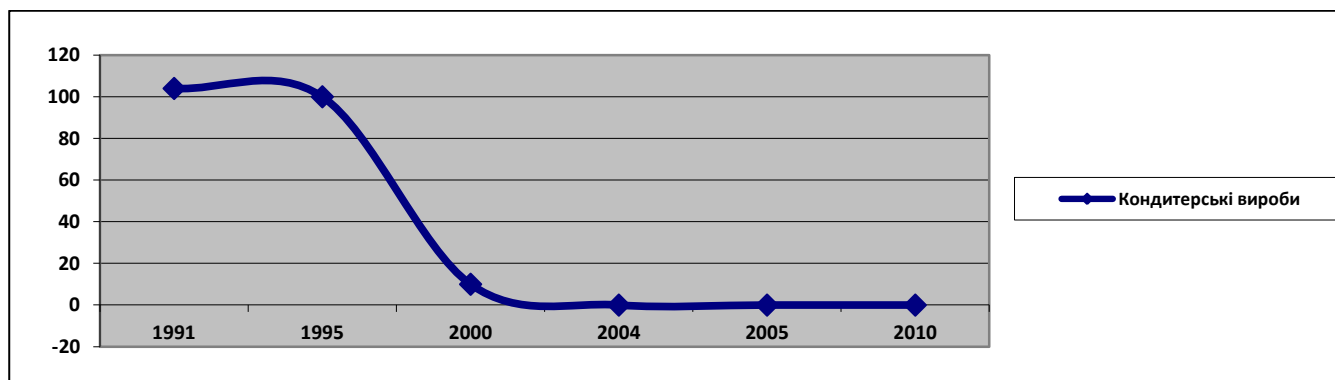

Рис. 2.11. Динаміка виробництва білкової оболонки

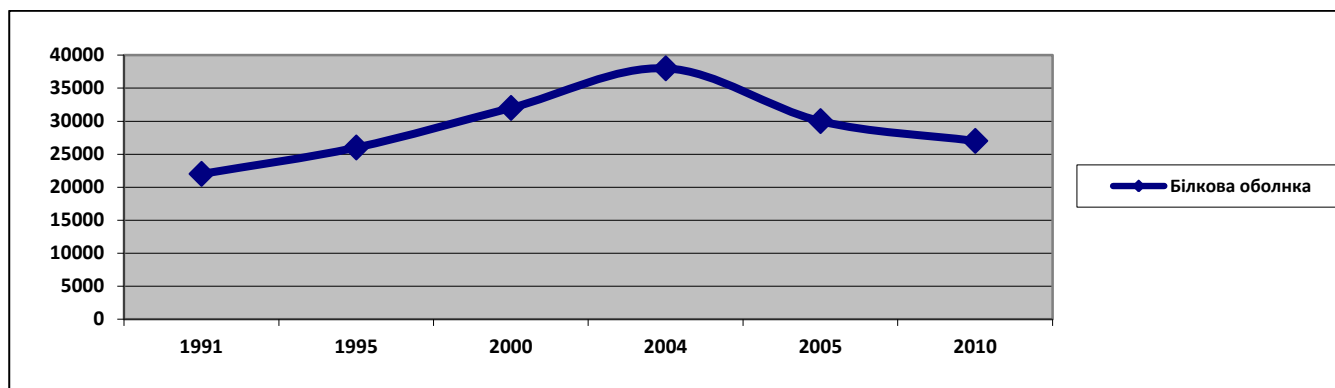
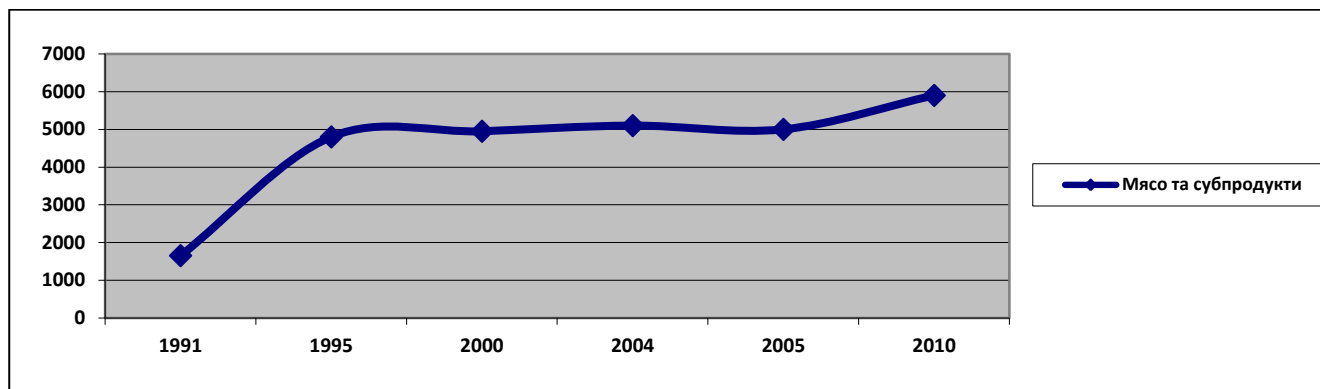

Рис. 2.12. Виробництво м'яса та субпродуктів

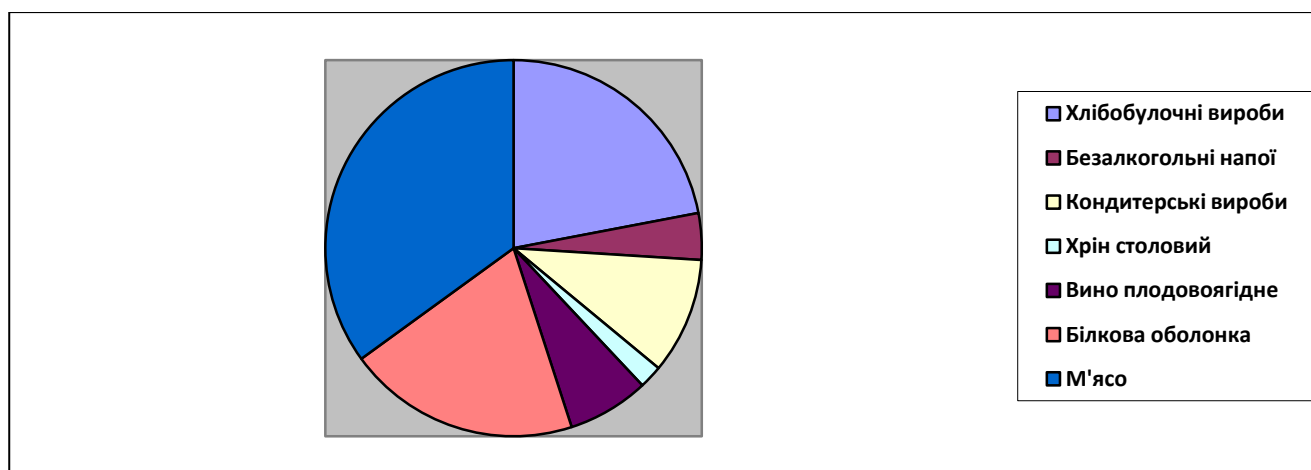
Отже, як видно з графіків два види продуктів (безалкогольні напої (рис. 2.9.) та кондитерські вироби (рис. 2.10.)) поступово перестали вироблятися підприємствами міста Прилуки. Їх виробництво припинилося вже на 2004 рік. Виробництво решти продуктів харчування стабілізувалося на певних кількостях. Так виробництво м'яса та субпродуктів постійно зростає в порівнянні з 1991 роком (рис. 2.12.). Виробництво хлібобулочних виробів (рис. 2.8.) та білкової оболонки (рис. 2.11.) після зростання на 2004 рік має невеликий спад, але все ж більше рівня 1991 року. Окремо потрібно сказати про білкову оболонку. Так після зміни КВЕД даний вид продукції тепер відноситься до виробництва хімічної промисловості і з 2010 року не відноситься до харчової промисловості.

Також є доречним перерахувати всі сучасні підприємства, які виготовляють продукції харчової промисловості міста Прилуки. Їх нумерація складена в порядку спадання кількості працівників даних підприємств (Додаток Е).

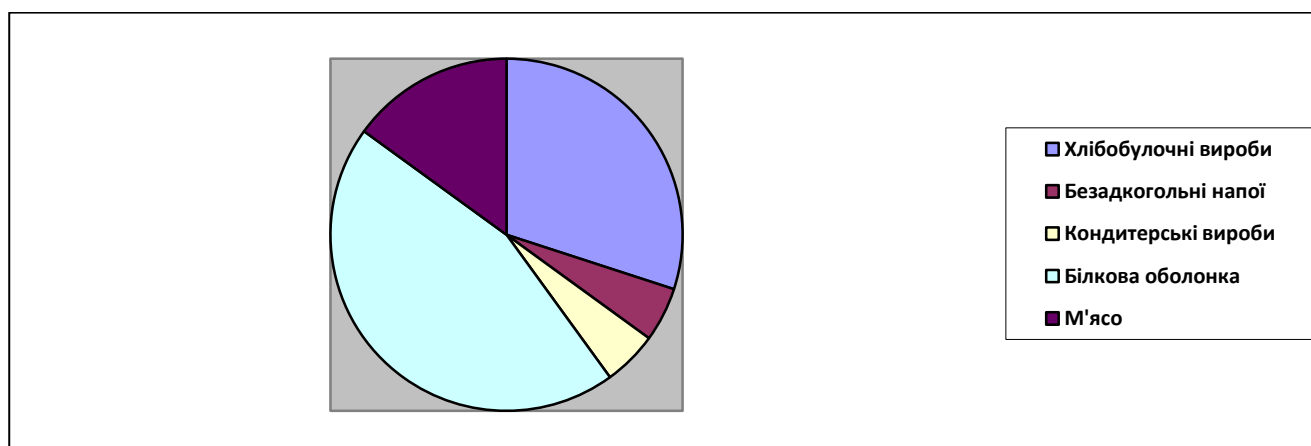
2.3. Порівняння структури та кількості виготовленої продукції 1981, 1991, 2004 та 2010 року

Перш за все потрібно проаналізувати структуру виробництва товарів. Даний аналіз можливий при співвіднесенні цін в результаті продажу цих товарів (Додаток Г, Додаток Д)). Ціни за кожний період були різними, тому аналіз буде проведений у відсотках[12] (рис. 2.13., 2.14.).

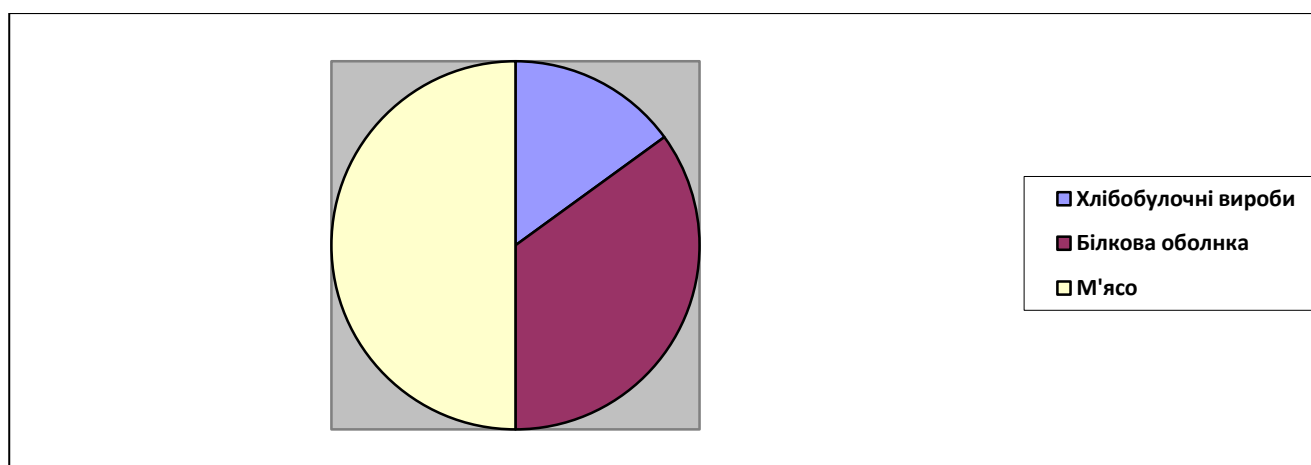
Рис. 2.13. Структура виробництва товарів харчової промисловості в місті Прилуки на 1981 рік.

Рис. 2.14. Структура виробництва товарів харчової промисловості в місті Прилуки на 1991 рік.

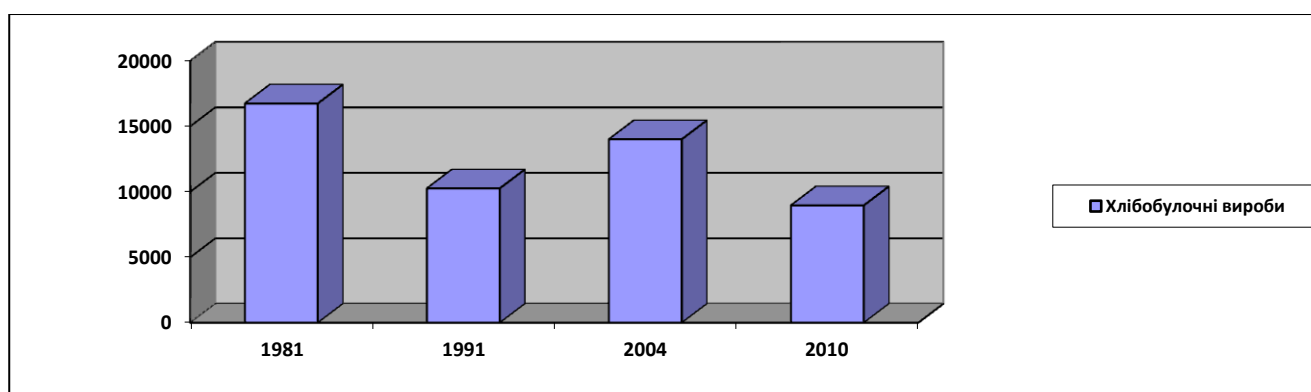
Рис. 2.15. Структура виробництва товарів харчової промисловості в місті Прилуки на 2004 та 2010 рік.

Отже, ми бачимо, що частка виробленого м'яса в порівняльних цінах постійно зростала. І на 2010 рік вартість м'яса досягла половини вартості виготовленої

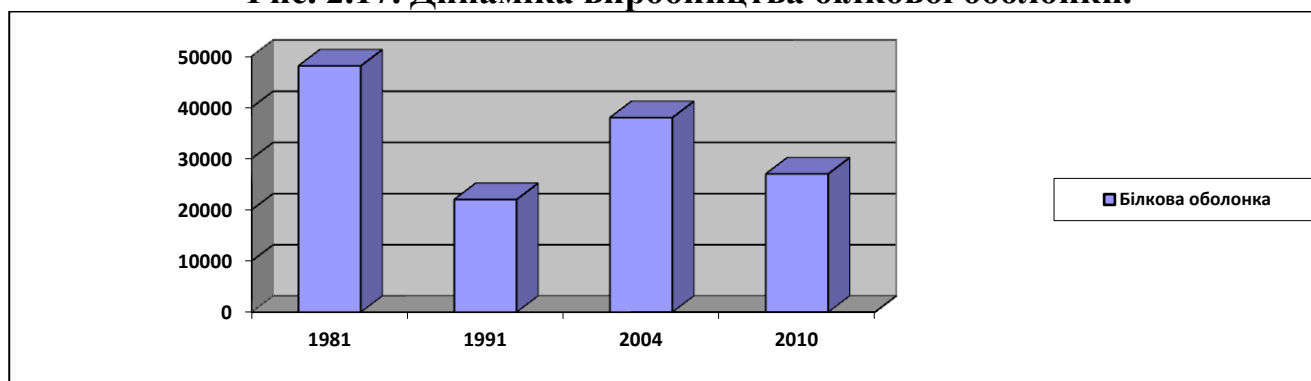
продукції (рис. 2.15.). Також досить відчутною є вартість виготовленої білкової оболонки. Якщо порівнювати в кількісному виготовленні товарів за даними продуктами харчування, то загалом можна сказати, що відбувається постійний спад. В попередніх розділах ми бачили, що в кожному з періодів, які були нами досліджені виготовлення товарів майже по всіх позиціях зменшувалася. Даний графік покаже нам тенденцію збільшення або зменшення виготовлення трьох видів продукції, які були і в 1981 і в 2010 роках (рис. 2.16.). Це хлібобулочні вироби, м'ясо та білкова оболонка.

Рис. 2.16. Динаміка виробництва хлібобулочних виробів.

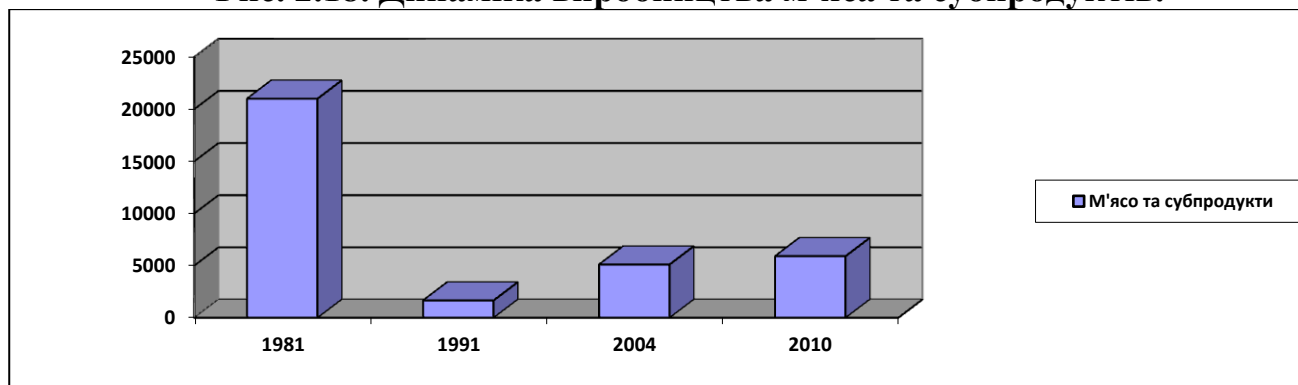
Таким чином ми бачимо, що виробництво хлібобулочних виробів має тенденцію до зменшення. Але в період 2004 року все ж було незначне зростання.

Рис. 2.17. Динаміка виробництва білкової оболонки.

Звичайно, в порівнянні з 1981 роком білкової оболонки на 2010 рік вироблялося менше, але характер зменшення показує, що найбільший спад виробництва спостерігався в 1991 році (рис. 2.17.).

Рис. 2.18. Динаміка виробництва м'яса та субпродуктів.

Виробництва м'яса в 2010 році значно зменшилось в порівнянні з 1981 роком. І знову найменше м'яса та субпродуктів вироблялося в 1991 році (рис. 2.18.).

ВИСНОВКИ

Дослідження показало, що виробництво товарів харчової промисловості по всіх видах даних продуктів відбувалося зменшення виробництво товарів в натуральному обсязі. Загалом з 1981 року велика кількість товарів взагалі припинили виробляти на підприємствах міста Прилуки. До таких товарів відносяться хрін столовий, вино плодово-ягідне, безалкогольні напої та кондитерські вироби. Тобто спостерігалася тенденція їх поступового зменшення і загалом повного припинення виробництва.

Інші товари, а саме, хлібобулочні вироби, білкова оболонка та м'ясо та субпродукти залишились на 2010 рік. Але кількість виготовлених товарів даної категорії також має постійну тенденцію до зменшення.

Досить проблематичним був 1991 рік. Це рік проголошення незалежності України. Зрозуміло, що всі бізнесові, технологічні зв'язки були порушені, тому виробництво всіх товарів в усіх галузях економіки різко зменшилося. Що стосується харчової промисловості, то після 1991 року намічалася невелике зростання виробництва (на 2004 рік). Але на 2010 рік знову зменшення по всіх видах товарів.

Отже, говорячи про причини зменшення кількості виробництва товарів можна назвати наступні:

- слабка державна фінансово-кредитна підтримка підприємств;
- розірвання технологічних зв'язків;
- нерегульованість ринку збуту продукції харчової промисловості;
- слабка матеріально-технічна база підприємств;
- брак коштів для поновлення основних фондів;
- велика кількість імпортової продукції;
- недорозвинута інфраструктура;
- зменшення кількості населення міста Прилуки.

Підсумовуючи, варто зазначити, що підприємства харчової промисловості перебувають в певному занепаді, кризі. Останнім часом, звичайно, спостерігається поживлення їх діяльності. Це стосуються, наприклад, підприємств Прилуки

Агропереробка та Прилуцького м'ясокомбінату. Деякі підприємства враховують сучасні тенденції розвитку харчової промисловості і поступово починають виготовляти конкурентний товар, який здатен забезпечувати потреби населення.

Держава, не дивлячись на ринкові відносини, до яких прагне Україна, повинна в певній мірі допомагати підприємствам харчової промисловості, які виготовляють продукти харчування. Заходи, які потрібно спрямувати на покращення розвитку підприємств харчової промисловості:

- створення ефективного механізму забезпечення виконання зобов'язань суб'єктами господарювання (зокрема, шляхом ініціювання та здійснення процедур банкрутства, ліквідації та санації збиткових підприємств);
- цінове регулювання, створення фондів підтримки й стабілізації доходів, створення системи дотацій та інвестиційна підтримка з боку держави;
- створення повноцінного ринку ;
- асортиментна структура продукції, що виробляється підприємствами харчової промисловості, повинна, з одного боку, відповідати потребам ринку, а з іншого - здійснювати вплив на ці потреби. Стратегічним напрямком зміни структури вітчизняного ринку продуктів харчування має стати його глибока сегментація.;
- ефективність функціонування харчової промисловості значною мірою залежить від структури ресурсів, які вона споживає.
- спеціалізація виробництва й оптимізація розмірів підприємств;
- підвищення престижності вузів, які готують спеціалістів харчової промисловості;
- потрібно реструктуризувати підприємства, підвищити ефективність виробництва;
- інтеграція до світового господарства (зокрема до країн ЄС) з метою отримання додаткового фінансування, як у формі дотацій, так і у формі грошових надходжень на реалізацію програм і проектів;
- вивчення досвіду інших країн, застосування передових технологій;
- перехід до ринкових відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановська О.В., Барановський М.О., Смаль В.В., Смаль І.В. Чернігівщина: природа, населення, господарство (комплексне географічне дослідження): Монографія. – Ніжин: Наука-сервіс, 2000. – 180 с.: іл., кол. карти.
2. Динаміка виробництва найважливіших видів товарів промисловості // Економіст. - 2001. - № 5. - С. 35-36.
3. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 3 / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Академія, 2001. – 848 с.
4. Калініченко В. Енергетика майбутнього // Харчова і переробна промисловість. - 2000. - № 7. - С.9.
5. За ред. Ковалевського В.В., Михайлик О.Л., Семенова В.Ф. Розміщення продуктивних сил: Підручник. - К.: “Знання”, 1998.
6. Корнілов Л.В., Абрамович О.В. Проблеми та перспективи розвитку харчової промисловості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer>.
7. Лиськов В. Харчова промисловість у системі АПК // Економіка України. - 2000. - № 8. - С.55-61.
8. Національний прес-клуб «Українська перспектива» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bizreliz.com>.
9. Пильник Л. Наукове забезпечення і конкурентоспроможність харчової продукції // Харчова і переробна промисловість. - 2000. - № 5-6. - С.10-11.
10. Прилуки та Прилуцький район. Потенціал економічного розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cg.gov.ua>.
11. Сільське господарство Чернігівщини за 1990-2012 роки. Статистичний збірник. Відповідальна за випуск Г.М.Зінич: Головне управління статистики в Чернігівській області, 2013.
12. Чернігівщина. Статистичний щорічник: Головне управління статистики в Чернігівській області, 2013.

Індекси продукції харчової промисловості.

Роки	Індекси продукції харчової промисловості
2007	107,5
2008	97,9
2009	94
2010	103,2
2011	102,9
2012	101
2013	95
2014	102,5

Додаток Б

Структура реалізованої продукції харчової промисловості у 2014 році.

	Підгалузі харчової промисловості	млрд.грн.
1	Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	33,6
2	Перероблення та консервування фруктів та овочів	10,8
3	Виробництво олії та тваринних жирів	56,4
4	Виробництво молочних продуктів	29,7
5	Виробництво продуктів борошномельно – круп'яної промисловості, крохмалю	8,9
6	Виробництво хліба, хлібобулочних та борошняних виробів	18,5
7	Виробництво цукру	10,6
8	Виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів	15,4
9	Виробництво напоїв	30,1
10	Виробництво тютюнових виробів	14,2
11	Інше	26,9

Додаток В

**Вартість виготовленої продукції в порівняльних цінах виражена в індексах
(ланцюговим методом, початковий 1980 рік)**

Назва підприємства	1981	1985	1990	1991
Хлібозавод	102,6	102,1	103,7	96,1
Продтовари	95,7	75,1	100,8	92,3
М'ясокомбінат	100	112,8	110,3	42,1

Додаток Г

Виготовлення продукції в натуральному виразі

Вид продукції	Одиниця виготовлення	1981	1985	1990	1991
Хлібобулочні вироби	Тон	16731	16855	13545	10250
Безалкогольні напої	Тисяч шт.	195	163	226	25
Кондитерські вироби	Тон	932	1003	1236	104
Хрін столовий	Тисяч банок	14	25	-	-
Вино плодово-ягідне	Тисяч шт..	114	101	-	-
Білкова ковбасна оболонка	Тисяч пог. метрів	48095	55000	56000	22000
М'ясо і субпродукти	Тон	21000	20889	14588	1650

Додаток Д

Виготовлення продукції в натуральному виразі

Вид продукції	Одиниця виготовлення	1991	1995	2000	2004	2005	2010
Хлібобулочні вироби	Тон	10250	10580	11250	14000	13500	8950
Безалкогольні напої	Тисяч шт.	25	25	12	-	-	-
Кондитерські вироби	Тон	104	100	10	-	-	-
Білкова ковбасна оболонка	Тисяч пог. метрів	22000	26000	32000	38000	30000	27000
М'ясо і субпродукти	Тон	1650	4800	4950	5100	5000	5900

Додаток Е

Діючі підприємства харчової промисловості міста Прилуки

Додаток Є
Робота конкурсанта в управлінні статистики Прилуцької міської ради

